

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

אי העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

ויחזר בסמוך למטה . וכשזא בפעלים ימעט ימעט
 המשיטו אין הכוונה על החלק שמתקין מן הדבר שעל
 החלק המתקין מן הדבר יורה עליו לשון חסר וגרע אבל
 בענין ימעט הכוונה על חלק הנשאר שגשג עכשיו מעט
 בערך אל מה שהי' קודם לכן (וועניגר גווארדן) וכשאר
 והדל לא ימעט ר"ל שלא יתן מטבע שהיא מעט בערך אל
 מחצית השקל . וכן והמעט לא החסיר (שמות ט"ז
 י"ח) כלומר מי שלקט מעט בערך אל המרבה ללקט לא
 הי' חסר עכ"ז ממה שצריך לפי אכלו (מינדר) . כנמו
 זה"ג כמלת בצר . שגרה לכוס רשיטא שהוא ג"כ
 מלשון חסרון כמועמה לא יבצר מהם (בראשית י"ח)
 ולא יבצר מן מן מוימה (איוב מ"ב ב') אבל באמת הוא
 לשון מניעה וסגירת דבר מושאל מן מצרוערים בצורות
 ור"ל שגבר הדבר וגבר מצלי שיכולין לבוא אליו כסגור
 במצר שאינו יכול ללצח . אך בלשון חז"ל שמוצו ללשון
 חסרון כמו בנר להו מדא הן הוא משום דרכס ז"ל כמו
 שהזכרנו כבר שדרכס ז"ל לבחור תמיד מלה בלתי מצויה
 כ"כ בלשון הפשוט :

יריעה יא

רב . יסף . פשה . כביר . הוראת אלה המלות

דרכ כלל על הפך
 מהשיורו עליו חכר . גרע המורות על חסרון שגור
 הדבר ורבו ותוספת וכו' מורות על רבוי שגור הדבר
 (פר מעהרוב . פילהייט) וזהו רק דרך כלל אבל דרך
 פרט אין מורה על הרבוי לפי הגיה ראשונה רק שם רב
 כלכד שזה השם לבד מורה בהנחה ראשונה על הרבוי אבל
 שם הוספת וכו' בלתי מונח כלל להוראת הרבוי כ"א
 להוראת התוספת שהוא ענין אחר קענין הרבוי . אלא
 שלפי שאי אפשר שיחוסף הדבר מצלי שיתרבה ושל"א יחי'
 כמות הדבר גדול אחר שחוסף משהי' קודם שחוסף
 נמשך מזה לחשוב שגם שרשיסף הוראתו על הרבוי ואין
 הדבר כן שהרבוי ענין כס' ע' והתוספת ענין כס' ע' . שהרבוי
 הוא כמות או איכות הדבר היוצא משגור הפשוט למעלה .
 דיבר שכמותו או איכותו מרובה משגור הפשוט של כל
 כמות ואכות המצוי במין זה הדבר יקרא רב (פיל) .
 וזוהי שם הוא כשיחמדש דבר . על דבר שהוא ממינו
 וענינו יקרא החלק המתחדש תוספת (לואן . לואבט)
 ומבואר במעט התבוננות שרש יסף אי אפשר שיהי' מונח
 על הרבוי . אחר שגדר הרבוי גדלות השגור משגור

הפשוט וזה לא נמצא בהכרח בפעל התוספת תמיד .
 שאפשר שיחוסף הדבר ואפ"ה לא הגיע עדיין לשגור
 הצריך שאם חוסף בד"מ חזי קב על מדה החסרה קב
 משגור המדיני ופול עליה יחוס התוספת לומר עליה מדה
 נוספת אבל לא מדה מרובה שהרי היא עדיין חסרה חזי
 קב משגור הצריך ולא תקרא מרובה עד שתחזיק יותר
 ממדה השגור המדיני . אלא שלפעמים יתפסט
 התוספת ג' כלמעלה מן השגור הפשוט ואפ"ה לא ידק
 בו יחוס הרבוי לומר עליו שהוא מרובה שהרבוי הוא אך
 מקריי שלא היתה כוונת החוסף להקנות עי"כ שם רבוי
 לדבר הנחוסף או שיהי' מרובה כ"א שיהי' בו מדוש דבר
 מענינו ומכוון בזה לתכלית אחר ממה שיכוון אליו העושה
 את הדבר להכלית שיהי' מרובה . גם בחוסף השמות
 נכדל שסרב משם תוספת הכדל גדול . ששם רב שם
 הערך (קאמפארטיף) ולא שם מצטרף (רעלאטיף)
 ושם תוספת להפך שהוא שם מצטרף לאשם הערך .
 והענין . שכל מה שנגנס בגדר השגור הכמותי
 או האיכותי הוא בגדר החוסף . ולש מה שכל
 חוסף אפשר שיתרבה לאין תכלית ושיפמעט לאין תכלית
 אין לנו מקום לומר על דבר שהוא רב במחלט או מעט
 במחלט אחר השארם האפשרות שיתרבה עוד יותר או
 שיתמעט עוד יותר ויפול עליו תמיד יחוס הרבוי והמעט
 צבא אחת שהוא רב בצמינת מה שלמטה ממנו ומעט
 בצמינת מה שלמעלה ממנו . ואחר שזה הדבר הולך
 לבלי תכלית שוב מן הנמנע לממוד על שגור המקבל יחוס
 הרבוי או המעט במחלט אס לא ע"כ ההערכה כשיש כאן
 ב' דברים ומיין א' או מיחוס אחד ויהי' האחד מרובה
 מחבירו או יפול על המרובה יחוס הרבוי במחלט בערך
 אל השני שמופע ממנו ויפול על השני יחוס המעט
 במחלט בערך אל הראשון שמרובה ממנו . אלא שעדיין
 אין זה מין הרבוי מענין הרבוי שהנחה עליו שם רב בלה"ק .
 ששם רב שכלשוננו מורה על הרבוי שגיכר מיד שיש באורבו
 ושגור מוסלג יותר מדאי . משא"כ מין הרבוי שקרא
 מרובה רק מצד שמרובה מחבירו הממועט עדיין אינו רבוי
 במחלט גמור שאע"פ שמרובה מחבירו אפשר שבעצמו
 הוא מועט ולא נאות לו יחוס הרבוי בהחלט גמור . שאם
 יש לאדם א' בד"מ דיבר אחד ולשני ב' דיברין יהי' השני
 מרובה בדיברין מן הראשון אבל עכ"ז לא ידק בו עדיין
 יחוס הרבוי בהחלט גמור לומר עליו שהוא בעל ממוון רב .
 אמנם הרבוי בהחלט גמור אי אפשר למוצא כ"א בערך אל
 איז שגור שאינו לא רב ולא נעט אך יסנו די להמניא

יריעות שלמה חלק ג יריעה יא

התכלית המבוקש ממנו - שאז השעור המרובה שיש כאן יותר מדאי הוא רבוי במחלט גמור שאי אפשר להכחיש - שהרי הוא דבר שא"כ אחר שכבר יש בשעור הפשוט ג"כ הספק להמלאת המבוקש והרבוי א"כ רק ליתרון טובה או גרועות - היוצא מזה שאין רבוי מוחלט כ"א בערך אל שעור אחר והוא הדבר שאמרנו ששם רב שם הערך - דהיינו הערכת שעור לעומת שעור אבל אינו שם מצטרף שאין כאן הצטרפות שיעורים בפועל רק הערכת שיעורים במחשבה - וכן הענין בקריאת שם מעט במחלט ויתבאר בסמוך - נגד זה שם חושפת אינורק שם מצטרף לא שם הערך - שהרי אין אנו מעריכין שעור הקודם עם שעור הנוסף וע"ז בבחינת הכמות של כל א' מהם עד שהי' הענין שבכאלו אמרנו ערך שעור הנוסף לערך שעור הקודם בערך שעור פלוני לפלוני - שזה אינו כלל במובן ענין ההוספה - אבל הענין האמתי בו שאנו מצרפים שעור הנוסף ושעור הקודם יחד כדי שיצדק עליו ענין חוספת ואין אנו משגיחין כלל על כמות שני השיעורים בפ"ע וביחד - כמה הי' השעור הקודם וכמה הי' השעור הנוסף וכמה עכשיו שעור שניהם יחד על זה אין אנו משגיחים כלל רק על שנתחדש כאן דבר ונצטרף עם דבר הקדום : [כאן באמצע היריעה של באור מלת רב - נפלת למשכב וחלתי זמן רב - והוכחתי במחלתי על משכבי בחטאתי ובעוני כירב - ובחמלתי הי' עלי פדה בשלום נפשי ויהי לי מושיע ורב - עתה אפשר מעשיו ברנה ואודנו בקהל רב - ואת אשר נדרתי אשלמה לקרבה עוד אל המלאכה יש לי רב - והתחלתי עוד היום יום ג' ו' א' שבת תק"ע - לפ"ק - יזלו דברי כטל וירעפו עלי אדם רב] - ולפיכך נמצא תמיד שם רב במוכרת בלי הצטרפות עם מלת על - להיות רבוי הדבר ניכר בעצמו כמו הבה נחממה לופן ירבה (שמות א') דקיינו וז"ל משעור הפשוט (וירט פיל ווערדן) משא"כ יסף שבא על הרוב עם מלת על - כמו ונוסף גם הוא על שאנו (שמות שס) דהיינו שיצטרף עם השונאים (וירט זיך צו טוהן) - ונוספה נחלחן על נחלת המטה (במדבר ל"ד) - יוסף הי' עליכם ואת חמישיהו יוסף עליו ודומיהם - ומטעם הזה בעצמו יתורגם מלת רב ג"כ תמיד באופן אחד (פיהל) הן שיהי' שם כמו רב לכם בני לוי - ובין שיהי' פעל כמו הרבה ארבה את זרעך - והרביתי את אבותי כולם מענין רבוי הגשם המתגלה בס"א לפנינו מרובה משעור הפשוט - ותרגום הכון שלו הרביתי (אך ווערדע לאון פיל זיין) אבל לתרגמו בלשון הוספה (פר מעהרן) אינו

נכון כי הוא ענין התרבות עלידיד (אללמעליג מעהר ווערדן) והוא כלל במובן לשון רב - כי כל רבוי שבלשון יורה רק על רבוי הגשם כבר לפנינו לא המחקר על ידיד - ואינן לשון יסף שלפי שהוא שם מצטרף אפשר לתרגמו על פנים שונים כפי חלופי אופני הצטרפות הדבר הנוסף על דבר החוסף - לפעמיים יורה על סתם הוספה (פר מעהרן - צו טוהן) כמו יוסף הי' לי בן אחר - יוסף הי' עליכם ככם - וחוסף ללדה - הכני יוסף על ימך ודומיהם - ולפעמי' ישמש ללשון הכפלת הדבר אם פעם א' או פעמים ושלש והיינו בזמן שהיו הנוסף והחוסף שווים זה לזה בענין ויתורגם בלשון חזרה והכפלה (ווידר האהליון) כמו ולא חוסף עוד להבות את כל חי כאשר עשיתי (בראשית ח') שהכאחות שוות - ולא יוספה עוד אליו עוד (שם) שהחורות שוות - יוסף אדני שניה ידו (ישעי' י"א) ודומיהם - ולפעמיים ישמש ללשון המשכת הדבר עוד - אחר שכבר פסק אינו ענין דהיינו כשלא יהיו הדברים שווים זה לזה שהדבר הנוסף משונה מדבר החוסף ויתורגם (פארט פאהרן - פארט זעצן) כמו ויוסף עוד ללדה אליו ויאמר (בראשית י"ח) שלא הי' ענין הדברים שזה שנתהלה אחר המשים ואח"כ ארבעים דיקים - ווספתי ליסרה אתכם (ויקרא כ"ו) ביסורין בלתי שוות זולו - אם יספים אמתו לשמוע את קול ה' (דברים ה') ועוד הרבה דומיהם : ובעל פ"ש - ג"כ לשון חוס' אך מענין אחר - שכל שאר חוס' - דבר הבא במובן ההמתדבק על דבר שהוא מענינו - אבל הפסיון הוא שיהר"ב הדבר מחמת עצמו וחוספם עכשיו מרהק מקומי יותר ממה שהי' חוספם קודם שהתרבה ותרגום הכון של פשה (צו גנאמן) דהיינו לקיחת וקנין מקום חדש נוסף על מקומו הראשון - והוא בעצמו ענין רפיש לשון חפיסה (גרייסן) כמו חוספם כגור ועובד - וחפשהו בצגדו - והיא לא נחפשה - ואחפם בשני הלוחות - דהיינו פסיון וההפשות רשות על רשות חדש נוסף - ובקורה לא נמצא שמוש פשה כ"א אלל הנגעים - כי לא פשה הנגע - והנה פשתה המספחת בעור (ויקרא) כי בן דרך הצרפת הארסי והחריף להתפשט ממקומו ולקלקל ג"כ בעור שסביביו וכל שלא נחפשת אינו צרעת גמור - אך בשי"ן ומניח נמצא לשון פשה גם במקומות אחרות במקרא כמו ופשתהם כפגלי מרבק (מלאכי ג' כ') ופשו פרשיו (חבקוק א' ח') דהיינו אנשים עבדים וגסים בעלי בשר (קארפולענט) ולא ידע בפש מאד (איוב ל"ה ט"ו) :

יריעות שלמה חלק ג יריעה יא יב

ושם כביר . ג"כ לשון רכוי אבל אינו מורה על רכוי בכמות כשסרד . כ"א על רכוי באיכות . כל שאיכותו מרובה מאיכות הפשוטה הצריכה לו בטבע יקרא כביר (בדייטנד) והוא ג"כ אינו שם מצטרף רק שם הערך כשסרד . כל שרכוי איכותו ניכר עליו מלד עלתו מיד שיגלה צולת הצרוף עם דבר שגי יסול בו יחוס כביר . כמו מעט מוצר לא כביר (ישע' ט"ז ו"ד) אינו כפל לשון דהיינו מעט לא רב . שאין זה הדור במליצה אבל הענין שיהי' מעט מוצר בכמות גם לא כביר באיכות . וכן כשאין מים כבירים (שס"ז י"ב) דהיינו מרובים באיכותם בכמינת פעולתם . שהמים המרובים בכמות יקראו מים רבים . כקול מים רבים . מים רבים לא יוכלו לכבות . וכשהם מרובים באיכות יקראו מים כבירים או אדירים . כעפרת במים אדירים . מים רבים אדירים משכרים . וכן כביר מאבדן ימים (איוב ט"ו) לא דיבר כאן על רבוי הימים שאין מניחות הכמה תלויה ברכוי הימים וכמ"ש לאימים ידברו ורב שנים יודיעו כמה אכן רוח היא באנוש (שם ל"ב) אבל דיבר כאן על איכות הימים שכל מה שנתרבו נתרבו בכמה ודעת . ובפעלים בבלי דעת מלין יכביר (שם ל"ה ט"ז) סי' . לדברים שאין בהם דעת כלל הוא נותן מחזה וזורה כאלו הם מלאים מרובים דעת וחכמה (בדייטנד מאכן) וכמו שיש הרבה בני אדם שאע"פ שבדברי רוב פניהם נותנים לדבריהם תאר כאלו היו חכמות רמות . וכן יתן אכל למכביר (שם ל"ו ל"א) כלומר מזון המזין ומשביע ביותר משוטע באיכות הנה טובה :

יריעה יב

קטן . מצער . מעט . זיגיר . ג"כ שמות המספר . והנהגה הכוללת בהם . קטנות הדבר ומעוטו שפחות מן השעור הרגיל להיות בו (קליין . ווינציג) . וההפך שביניהם . גריך שדע תחלה שמיני הכמות חמשה . הא' כמות מיני . והיינו מה שסופרין ומונין הדבר כמה הוא במספר . אחת . שחיס ושלש וארבע וכו' . הב' . כמות מקומי' והיינו הנמדד במדה כמה הוא מחזיק בהתפשטותו במקום . וכמות המקומי' יש ב'ב' אופני מדידה . מדידת האורך . הרחב . והגובה . הסך האורך קצר . הסך הרחב דק . והסך הגובה . שפל . הכמות הג' . כמות זמני' והוא הקו הזמני' הפשוט המוסך

על מציאת הדבר בפועל (דיא דויאער) . הד' . כמות האיכות הגשמי' שהאיכות הגשמי' בכמינת עלמותו הוא מוצגת הדבר ומראהו ולורתו . שהוא בד"מ קרומס . לחויבש . שחור ולבן . ישר ועקום וכדומה לזה . ויסול בו יחוס הכמות שאפשר לומר על דבר שהוא חס הרבה או מעט . שהוא קר . לח . יבש . שחור לבן . הרבה או מעט . והכמות ה' . כמות האיכות הרוחני' . כגון זדיק ורשע . חכם וכסיל . רחמן ואכזר . נדיב וכילי ודומיהם ויסול בו יחוס הכמות לומר זדיק גמור ושאינו גמור אל תזדק הרבה ואל תרשע הרבה . חכם גדול . עשיר מופלב וכיוצא בזה . ועל אלה עשי הכמויות פונמו שמות הג"ל בפרטות :

הרגח שם קטן . בפרטות על קטנות הכמות המקומי' . דבר שאינו מחזיק המדה והשעור שהי' ראוי להחזיק באורך ברוחב או בקומה יקרא קטן (קליין) והוא שם הקאר מגורת קט לשון התפשטות כמו יקוט כסלו (איוב ח' י"ד) כמעט קט (יחזקאל ט"ז מ"ו) שגו' קטן ט"ו תאר האתנהיון עיי' ארסיס שלי שרשקט) . והסך קטן גדול . והוא המחז' במדתו יותר משעור הראוי (גראס) וזכה האוסן יהי' שם קטן שם המוחלט וכן שם גדול . ור"ל שהקטנות הוא קטנות במוחלט אף צולת הערכה אל דבר שגי כל שאינו מולאין הדבר סחוט מכשיעור מדתו הפשוטה יסול עליו יחוס הקטנות במוחלט . וכן הדין בצדלות כל שהדבר מחזיק יותר ממדה הפשוטה יתכן לו יחוס הגדלות במוחלט . אך ישב"כ קטן וגדול שאינו במוחלט רק ע"צ הערך זע"ז שבהם האוסן אפשר שיהי' הדבר גדול מכדי מדתו ואפ"י יקרא קטן בערך אל דבר שגי מזה היחוס שבדול ממנו . וכן אפשר שאין בו אפי' כשעור זאפ"ה יקרא גדול בערך אל שגי שקטן ממנו . כענין שאמר את עשו בנו הגדול (בראשית כ"ו) . את יעקב בנה הקטן (שם שס"ו) והנה שניהם נולדו בשעה אחת אלא שנקרא עשו גדול בערך אל יעקב שגולד אחריו . ויעקב קטן בערך אל עשו שגולד לפניו . וכן בגדולה לאה והקטנה רחל (שם כ"ט ט"ו) שאפשר שגם לאה היתה עדיין קטנה זאפ"ה הקרא גדולה בערך אל רחל . או שהיתה גם רחל כבר גדולה וחקר קטן בערך אל לאה . ואין קומוה שאמ' לא יהי' לך בביתך אבן ואבן איפה ואיפה גדולה וקטנה (דברי' כ"ד י"ג ו"ד) שאין שמו' גדול וקטן שמו' המוחל' והיינו אם גדולה משעור או פחותה משעור הראוי . ופי' גדולה וקטנה גדולה או קטן כמו ומכה אביו ואמו . ור"ל שלא יהיו לו בביתו ב' מיני מדות ומשקולו' שהי' ישר וזדק והשני גדול או קטן זמנו אם לקנות